

Ірина Скрипченко
завідувач кафедри
фізичного виховання,
кандидат наук з фізичного
виховання і спорту, доцент

Олександр Скрипченко
викладач кафедри
фізичного виховання

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

ПИТАННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ У СПОРТІ В ДІЯЛЬНОСТІ МІЖНАРОДНОГО ОЛІМПІЙСЬКОГО КОМІТЕТУ

Останнім часом значна увага спортивної спільноти прикута до питання гендерної рівності у спортивному суспільстві. Спорт – одна з найпотужніших платформ для просування гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок і дівчаток. МОК лідирує в забезпеченні гендерної рівності та виконує це зобов'язання по використанню спорту для поліпшення добробуту і захисту прав жінок і дівчаток у всьому світі. Визначення проблем гендерного характеру в спорті відноситься ще до ХХ століття, коли відкрилися значні можливості доступу жінок до спорту, і до участі у Іграх Олімпіад. У 1921 році Аліса Мійо створила Міжнародну жіночу спортивну федерацію (FSFI), ставши її президентом. А перші офіційні Жіночі олімпійські ігри відбулися вже у 1922 році в Парижі.

Завдяки взаємодії МОК з Міжнародною жіночою спортивною федерацією і Організацією Олімпійських ігор була встановлена домовленість, що у всіх видах спорту, включених в програму Олімпійських ігор, повинні брати участь як чоловіки, так і жінки. Поступово жіночий спорт набирив обертів, і вже в Олімпійських іграх 1928 року брали участь жінки-атлетки, правда, виступати їм дозволили тільки в п'яти дисциплінах.

Вітрильний спорт став першою олімпійською дисципліною, в якій статеву приналежність спортсменів перестала мати значення, адже до 1952 року всі види тут були «відкритими», тобто до стартів допускалися в рівній мірі як чоловіки, так і жінки. Проте жінок в складі екіпажів налічувалося в рази менше, ніж чоловіків, а перша олімпійська чемпіонка з вітрильного спорту з'явилася лише в 1920-му – нею стала британка Дороті Райт, яка входила до складу екіпажу 7-метрової яхти «Відкриті» види існують в олімпійській програмі і сьогодні. Значних успіхів на Іграх Олімпіад досягли й наші українські яхтсменки – Лариса Москаленко та Ірина Чуніховська, які змогли прийняти участь у 1988 році в Сеулі, коли дозволили жінкам виступати у класі яхт «470». Їх перемоги продовжили славетні яхтсменки - Руслана Таран, Ганна Калініна, Світлана Матевушева [5, 7, 8].

Відзначимо, що з другої половини ХХ століття в світі доступ жінок до спорту значно виріс. Число жінок, що беруть участь в Іграх, значно зросло - з 34% в Атланті в 1996 р до очікуваного нового рекорду в 48,8% в Токіо в 2021 р. і зобов'язання по досягненню повного гендерної рівності на Олімпійських іграх в Парижі в 2024 р. У жовтні 2018 року Юнацькі Олімпійські ігри (ЮОІ) в Буенос-Айресі стали першим в історії повністю збалансованим в гендерному відношенні олімпійським заходом [4]. Однією з головних рушійних сил цієї позитивної еволюції стала прихильність МОК створення більш широких можливостей для жінок-спортсменів шляхом розширення олімпійської програми, з тим щоб вона включала в себе більше жіночих заходів. Жінки почали опановувати нові для Європи види спорту, такі як карате, тхеквондо, айкідо і багато інших.

На Олімпійських іграх 1984 року жінки вперше взяли участь у змаганнях з марафонського бігу. Сьогодні ми можемо відзначити, зростання числа жінок в таких видах спорту, які раніше вважалися виключно чоловічими, такими як боротьба, кікбоксинг, культуризм, важка атлетика, хокей з шайбою. Також в 2012 році в Олімпійські ігри було включено жіночий бокс. Цей крок став ключовим в історії Олімпійських ігор, тому що жінкам стали відкриті всі дисципліни на Олімпіаді [1]. У Сочі в 2014 році в олімпійську програму були вперше включені жіночі стрибки на лижах з трампліну.

Ще одним важливим аспектом діяльності МОК у вирішенні питань гендерної рівності є питання залучення жінок до керівництва в спорті. Вперше з цією пропозицією всту-

пів колишній президент МОК Хуан Антоніо Самаранч. Сьогодні членство жінок у МОК становить 37,5% в порівнянні з 21% на початку олімпійського порядку - 2020. Жінки становлять 53% адміністрації МОК. У Олімпійську хартію була внесена наступна поправка (Правило 2, пункт 7): «МОК заохочує і підтримує просування жінок у спорті на всіх рівнях і у всіх структурах, з метою реалізації принципу рівності чоловіків і жінок» [3].

Непряме визнання участі жінок в спорті підтверджується і в системі заохочень і нагород МОК. Премія МОК «Жінки і спорт», яка була започаткована у 2000 році і включала Світову нагороду і п'ять регіональних нагород (для представників різних континентів), присуджується фізичним особам або організаціям за вагомий внесок в розвиток, заохочення і залучення жінок і дівчаток до участі в спортивних заходах. Ця ініціатива підтверджує, що сьогодні жінки отримали визнання в спорті, як у професійному співтоваристві, так і серед величезної армії спортивних уболівальників.

Лю Бо-цзюнь – перша на Тайвані жінка, що стала професійним бейсбольним суддею, – отримала Всесвітню нагороду в ході церемонії вручення премій МОК «Жінки і спорт» (2019), за її активну і наполегливу діяльність за посилення ролі і розширення участі жінок в спорті. Регіональні нагороди отримали: Дьятоугбе Ноамешіє з Того – перша в Африці волейбольний рефері міжнародного рівня; Морана Паліковіч Груден з Хорватії – спортивний адміністратор; Саада Аль-Ісмаїлі з Оману – організатор спортивних заходів; Комісія у справах жіночого спорту Костариканського національного олімпійського комітету; і Волейбольна федерація Вануату [2].

Примітно, що МОК щороку відзначає Міжнародний жіночий день – 8 березня. Це свято завжди супроводжується різними заходами, семінарами, конференціями, де традиційно піднімаються питання гендерної рівності.

Загалом в останні роки проблеми гендерної рівності все частіше стають темою наукових і практичних міжнародних конференцій, симпозіумів, які проводяться безпосередньо за участю МОК. Програма «Спорт для розширення прав і можливостей жінок» (S.W.E.E.P.) як організація була заснована в 2014 році. S.W.E.E.P. виконує свою пропагандистську місію з навчання вчителів, тренерів і спортивних професіоналів унікальним аспектам залучення жінок і дівчаток в спорт, який тепер включає і адаптивний спорт.

Так, у 2014 році у Гельсінкі (Фінляндія) пройшла 6-а конференція Міжнародної робочої групи «Жінки і спорт» на тему: «Очолити зміни – змінитися самому». На конференції були присутні більше 800 учасників, які приїхали майже зі ста країн. Учасники відзначили позитивні зміни для жінок і дівчат в області спорту і фізичної культури, які відбулися з моменту прийняття Брайтонської декларації «Жінки і спорт» (1994 р.). Вони визначили, що заважає жінкам і дівчатам брати участь на рівноправній основі та на всіх рівнях в спортивній діяльності, виконувати будь-які функції та займати будь-які посади в сфері спорту та фізичної культури. Ще на 7-ій Всесвітній конференції Міжнародної робочої групи «Жінки і спорт» в Габороне (Ботсвана) у 2018 р були сподівання, що в Іграх візьме участь рівна кількість чоловіків і жінок – 50 на 50. А вже сьогодні це стало реальністю. Майже 49% учасниць токійської Олімпіади-2021 - представниці прекрасної статі. Чоловіки і жінки разом змагатимуться в 18 видах спорту. Це є величезним прогресом, якщо згадати, що в 2016 році на літніх Олімпійських іграх в Ріо-де-Жанейро таких видів було лише дев'ять.

На дисциплінарному рівні гендерний баланс буде досягнутий в перегонах з веломотокросу, на гірських велосипедах та змаганнях з вільної боротьби. З точки зору квоти спортсменів, шість міжнародних федерацій спорту вперше перейдуть до гендерного балансу (веслування на каное, дзюдо, веслування, вітрильний спорт, стрільба і важка атлетика).

До 40,5% (1782 особи) збільшиться кількість жінок-учасниць Паралімпіади в Токіо, що обумовлюється встановленими критеріями кваліфікаційного допуску. Таким чином, менше ніж за десятиліття кількість жінок, що беруть участь в Паралімпіаді в Токіо, збільшилася на 18,7%. Отже, господарі Олімпійських ігор-2021 прагнуть до повного гендерної рівності. Новий президент оргкомітету Сейко Хасімото відзначає, що відсоток жінок, що входять в його виконавчу раду, зріс до 42%. Організатори обіцяють зробити все, щоб змагання в Токіо стали поворотним пунктом в історії створення рівних гендерних умов для всіх і запам'яталися саме цим.

Також МОК всіляко ратує за те, щоб на урочистій церемонії відкриття Олімпійських ігор і Паралімпіади прапор своєї країни несли і жінка, і чоловік. «У Парижі ми хочемо домогтися повного гендерної рівності» - наголошує глава МОК.

Визнаючи, що наявність збалансованих за гендерною ознакою Олімпійських ігор недостатньо, МОК також вжив заходів для заохочення всього олімпійського руху до просу-

вання гендерної рівності на ігровому полі і поза ним; і в березні 2018 року запустив свій проєкт «Огляд гендерної рівності». Проєкт «Огляд гендерної рівності» спрямований на зміцнення гендерної рівності в усьому олімпійському русі за допомогою орієнтованих на конкретні дії рекомендацій, що стосуються п'яти ключових тем: спорт, зображення, фінансування, управління та людські ресурси. Це відчутний результат Олімпійської порадки 2020 року, Стратегічною дорожньою карти олімпійського руху.

Отже, спорт і фізична активність є невід'ємною частиною культури кожної нації. Проте, відсоток жінок, що займаються спортом і фізичною активністю, неоднаковий в різних країнах і майже завжди він нижчий, ніж той же показник у чоловіків і юнаків. Незважаючи на все більшу залученість жінок до спортивної діяльності на національній та міжнародній спортивній арені, чисельність жінок-керівників в сфері спорту і фізичної культури зростає не так швидко. Досить мало жінок налічується в управлінській та адміністративній сферах, на тренерських і суддівських посадах, особливо високого рівня. Більш того, жінки продовжують бути жертвами дискримінації в спорті і піддаються гендерному насильству. Також впливають на ступінь участі і залучення жінок до спорту такі фактори, як положення в сім'ї, юридичний статус в суспільстві або значення фізичного виховання в школі. Проте ми сподіваємося, що наявність активних та цілеспрямованих жінок, які своїм особистим прикладом зможуть повести за собою, активізація роботи керівних органів, які враховують гендерні фактори особливості управління будуть продовжувати сприяти активізації рівних можливостей для жінок і дівчат не лише у спортивній спільноті, а і у суспільстві загалом. Діяльність МОК в рішенні проблем гендерного характеру відрізняється системним підходом і поєднанням теоретичних і практичних аспектів роботи, досвід якої може бути використаний і іншими гравцями сучасних міжнародних відносин у вирішенні гострих гуманітарних проблем у ХХІ столітті.

1. Гендерные аспекты современного спорта в деятельности МОК // *Международные гуманитарные связи: материалы студенческих научных конференций*. URL: <https://mgs.org.ru/gendernye-aspekty-sovremennogo-sport/>.

2. МОК исполняет ведущую роль в инициативе «Женский спорт во имя равенства поколений». URL: <https://olympic.kz/ru/article/11690-mok-ispolnyaet-vedushchuyu-rol-v-initsiative-zhenskiy-sport-vo-imya-ravenstva-pokoleniy>.

3. Олимпийская хартия (в действии с 15 сентября 2017 г.). Geneva, Switzerland: МОК, 2017. С. 3

4. Скрипченко И.Т., Грюкова В.В., Авдиевский А.С. Летние юношеские олимпийские игры: анализ, сравнение, результаты. *Университетский спорт в современном образовательном социуме: материалы Междунар. науч.-практ. конф., Минск, 23–24 апр. 2015 г.* : в 4 ч. Минск : БГУФК, 2015. Ч. 1. С.54-57.

5. Скрипченко І. Підсумки та перспективи розвитку олімпійського вітрильного спорту. *Спортивний вісник Придніпров'я*, 2013. №3. С. 91-94.

6. Чистякова М. А., Шишкин А. П. Проблемы и противоречия в вопросах гендерного равенства в спорте. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини*, 2019 (12), 93–98. URL: <https://doi.org/10.32626/2309-8082.2019-12.93-98>.

7. Skrypchenko I.T. The Analysis Of Performances Yachtsmens On The Paralympic Games (2000-2012). *Сборник научных трудов SWORLD*. Иваново: Маркова А.Д., 2013. Вып. 4. Т. 55. С. 15-21.

8. Skrypchenko I.T. The Analysis Of Performances Of Sportsmen On The Military World Games And The World Military Sailing Championship. *Сборник научных трудов SWORLD*. Иваново: Маркова А.Д., 2014. Вып. 2. Т. 34. С. 41-47.

Азаренко Т. І.
науковий співробітник
Державного НДІ МВС України

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В СЕКТОРІ ОБОРОНИ: ДОСВІД УГОРЩИНИ ТА ФРАНЦУЗЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

Одним із пріоритетних напрямів державної політики України у сфері євроатлантичної інтеграції є забезпечення гендерної рівності в секторі безпеки і оборони. З метою приведення вітчизняного законодавства до міжнародних стандартів Верховна Рада України у 2018 році прийняла Закон «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечен-